

Munkácsy

MUNKÁCSY MIHÁLY MÚZEUM

BÉKÉSCSABA

Munkácsy Mihály Múzeum

NYILVÁNTARTÁSI TERV

2017 – 2021

Békéscsaba, 2017

Gyűjtemények

A Munkácsy Mihály Múzeum legfőbb feladatai közé tartozik a „*kulturális javak meghatározott anyagának folyamatos gyűjtése, nyilvántartása, megőrzése és restaurálása, tudományos feldolgozása*“.

A Munkácsy Mihály Múzeum gyűjteménye a *természettudományi, régészeti, néprajzi, történeti, képzőművészeti gyűjteményi anyagokból* tevődik össze.

Az intézmény kiemelkedő műtárgy-együttese a festményekből és relikviákból álló *Munkácsy-gyűjtemény*, melynek alapját a festő özvegyének végrendelete szerint a gyűjteménybe került műtárgyak képezik. A békéscsabai múzeum gyűjteményében a legféltettebb tárgy-együttesnek számít az a gazdag kollekció, amely Munkácsy Mihály tíz festményét, tíz grafikáját és folyamatosan gyarapodó, napjainkban ötszázhetvenhat tételt számláló, a művész személyéhez kötődő relikviaanyagot foglal magában. A festmények között több kvalitásos mű szerepel. A Munkácsy gyűjtemény alapját képezi a Cecile von Barnewitz ajándékként kapott relikviaanyag, amely az első világháború miatt nem kevés késést jelentő kitérő után csupán az 1930-as évek elején érkezett meg a békéscsabai múzeumba. Ezen kívül számos, a festőt ábrázoló, illetőleg a festményekhez készült modellfotót is gyűjteményünkben tudhatunk.

A *képzőművészeti* szakág anyaga napjainkban főként kortárs képzőművészeti alkotásokkal bővül. 2013-ban a múzeum átvette a Jankay Tibor Művészeti Közalapítványtól Jankay Tibor képzőművészeti és etnográfiai gyűjteményét, valamint a Kolozsváry és Tevan családok művész tagjainak alkotásait.

A *természettudományi* gyűjtemény madártojás, rovar- és botanikai, malakológiai gyűjteményi egységekből és madárpreparátumokból áll. Malakológiai gyűjteményünk különösen jelentős.

Régészeti, honfoglalás kori, szkíta, kelta, szarmata, avar kori, bronzkori leletek az 1920-as évektől folyamatosan kerültek a múzeumba. A leletanyag nagymértékben bővült, gyűjteménybe kerülése pedig felgyorsult a nagy beruházásokhoz kapcsolódó ásatások nyomán.

A *néprajzi* anyag meghatározó része a szlovákok hagyományos kultúráját reprezentálja, de a békéscsabai és a Békés megyében élő magyar, szerb és román közösségek tárgyi kultúrájának emlékei is megtalálhatóak a gyűjteményben.

A *történeti* osztály főként Békéscsabáról és környékéről származó egyedi dokumentumokat, térképeket, archív fotókat, történeti és irodalomtörténeti kéziratokat és tárgyi emlékeket őriz.

A Munkácsy Mihály Múzeum jelentős *archív- és dokumentumfotó-gyűjteménnyel* valamint *szakági adattári anyaggal* rendelkezik, *könyvtára* több mint 40 000 szakkönyvet és folyóiratot számlál.

Gyűjteményfejlesztési koncepció

A Munkácsy Mihály Múzeum fontos célja az intézmény tudományos tevékenységének erősítése, melynek része a *gyűjtemények tervszerű, tudományos alapossággal végzett, a múzeumi célokhoz igazított gyarapítása*.

A múzeumnak a gyűjteményfejlesztés tekintetében figyelembe kell vennie a modernizáció következtében megjelenő változásokat. Nagy figyelmet kell fordítani a gyűjteményfejlesztési szakmai feladatok elvégzésére, hiszen *a múzeumi tevékenység alapja a gyűjtemény*. Nagyon fontos a gyűjtemény gyarapítása, fejlesztése, ami meghatározott koncepció alapján és megfelelő gyűjtési stratégia kialakításával végezhető. Szorgalmazni kell a gyűjteményekre alapozott szakmai kutatási programok megvalósítását.

A Munkácsy Mihály Múzeum megyei hatókörű intézményként kiemelten kezeli a Munkácsy Mihály életéhez és művészetéhez kapcsolódó tárgyak gyűjtését, marketing tervei között pedig a Munkácsy-kultusz helyi erősítése, összefogása, egységes kezelése a célja, egy általános megyeszékhelyi, megyei és az országhatárokon átnyúló Munkácsy-imázs megteremtése érdekében.

Minden szakág esetében bevezettük *a szakági sajátosságoknak és követelményeknek megfelelő gyűjteményfejlesztési koncepciót*, amely alapján az érintett szakágak tervszerű, és nem spontán gyűjteménygyarapítást végeznek.

Az intézmény gyűjteményfejlesztési koncepciójának általános, fő szempontjai:

Mit gyűjtsünk?

- Minden gyűjteményrész bővítése fontos és ajánlatos, de a mennyiségi helyett a minőségi gyarapításra kell törekedni.
- Elsőbbséget élveznek a gyűjteményből hiányzó vagy ritkaságszámba menő tárgyak és tárgyegyüttesek. Törekedni kell a hiánypótlásra.
- A műtárgyak elsődlegesen Békés megye településeiről származzanak, Békés megye valamely településén készüljenek, vagy valamely településhez kötődjenek
- Fontos a kortárs tárgyak integrálása a gyűjteménybe, minden olyan tárgy gyűjtése,

amivel jelenünk értelmezhetővé válik (pl. jelenkor tárgyainak, a közelmúltbeli városi élet hétköznapi tárgyainak gyűjtése).

- Törekedni kell a Békés megyére és Békéscsabára vonatkozó archív fényképek gyűjtésére, hiszen általuk megismerhetővé válik a környék hajdani épített öröksége, kultúrája, sajátosságai, néphagyományai, amelyek nélkülözhetetlenek egy-egy témakör kiadványban, filmen, stb. történő bemutatásához.
- A műtárgy kordokumentumként szolgáljon, a kultúra adott szegmensét mutassa be (kiállítások alkalmával ill. a kutatók számára képet adjon az adott korról).
- Különös jelentőségű a Munkácsy Mihályhoz és a szlovák és román nemzetiség történetéhez és néprajzához kapcsolódó műtárgyak gyűjtése.

Milyen feltételeket kell figyelembe venni a gyűjtéskor?

- A beszerzésnek legyen forrása (saját költségvetés, pályázat útján elnyert összeg, szponzorizáció, ajándékozás, stb.)
- A múzeumi költségvetés elkészítésekor éves vásárlási keret meghatározása szükséges. Ez alapján tervezhető a gyarapítás.
- Kiállításokon bemutatható legyen a műtárgy.
- A raktárban el tudjuk helyezni.
- Lehetőleg ép, vagy restaurálható legyen.

Hogyan történjen a fejlesztés?

- A beszerzés előtt muzeológiai felmérést kell végezni. A tárgybegyűjtés és tárgybefogadás szerzeményezési bizottság döntése alapján történik. A szerzeményezési bizottság tagjai: múzeumigazgató, szakmuzeológus, restaurátor.
- Éves szinten, adott kiállításokhoz, kiadványokhoz, stb. kapcsolódó célzott beszerzések tervezése szükséges.
- A régészet területén egész Békés megyével kell számolni a feltárások kapcsán. (A várható, régészeti feladatellátást igénylő építési beruházások mennyisége a beruházók szándékától függ, a múzeum részéről ezt előzetesen pontosan nem mindig lehet megbecsülni.)
- A befogadott, nem múzeumi törzsanyagba kerülő, jellegük, állapotuk, stb. miatt nem leltározandó tárgyak demonstrációs eszközként használhatóak múzeumpedagógiai foglalkozásokon, restaurálási bemutatókon.
- Selejtezés esetén a törvényi előírásoknak megfelelő eljárás szerint kell eljárunk: 1.

restaurátor és muzeológus szakvéleménye, 2. selejtezési bizottság döntése és annak indoklása, 3. fenntartó engedélyezése, 4. minisztériumi engedély, 5. megsemmisítési jegyzőkönyv készítése, 6. megsemmisítés.

Hogyan gondozzuk a bekerült műtárgyakat?

- Elsődleges szempont a raktárba helyezés előtt az új szerzemények fertőtlenítése, tisztítása.
- Fontos a raktári rend, az áttekinthető tárolás folyamatos megtartása.
- Kiemelt feladat a műtárgyvédelem szinten tartása, a műtárgyak környezetének javítása.
- Szükséges a veszélyeztetett tárgyak konzerválása, a legértékesebbek restauráltatása.
- A papír alapú leltározás mellett a számítógépes nyilvántartásba vétel fontos feladat. Az új szerzeményi anyagokat a HUNTÉKA adatbázisba is fel kell tölteni. Hosszú távú feladat az adatbázishoz minden tárgyról műtárgyfotó készítése.
- A rendszeres revíziók elvégzése nélkülözhetetlen, éves ütemezéssel kell folyamatosan végezni a revíziós munkát.

Nyilvántartás

A megyei hatókörű városi múzeum legfőbb feladatai között tartja számon az ásatások, gyűjtések, tárgyvásárlások által a múzeumba került tárgyi és szellemi javak ***előírások szerinti feldolgozását, nyilvántartásainak naprakész vezetését, elhelyezését, tárolását.*** Nyilvántartásait a hatályos rendeletek alapján végzi. „*A nyilvántartás célja az őrzött kulturális javak számbavétele, a tudományos meghatározásuk során feltárt eredmények, illetve a rájuk vonatkozó, később is folyamatosan bővülő, változó ismeretek rögzítése, a vagyon- és tulajdonvédelem, valamint a kulturális javak további kutatói és közművelődési felhasználásának elősegítése.*” (20/2002. (X. 4.) NKÖM r.)

Az intézményben a szabályoknak, ***előírásoknak megfelelő nyilvántartási munka*** folyik, ennek ellenőrzése a Tudományos-muzeológiai osztály vezetőjének a feladata. A nyilvántartásoknak naprakésznek kell lenniük. Kivételt képez a régészeti anyag, mivel ennél a szakágnál a leltározás mértéke az ásatásokon előkerült leletanyag mennyiségének függvénye. Törekedni kell a régészet terén is a leltározási munka minél teljesebb körű elvégzésére.

A tudományos kutatás háttérbázisát képező adattári, fotótári, szakkönyvtári és gyűjteményi anyagoknak más intézmények kutatóinak és egyéb érdeklődőknek is a rendelkezésére kell

állnia. A múzeum szakmailag jelentős tudásbázist halmozott fel a szakági, természettudományi, régészeti, néprajzi, történeti és képzőművészeti adattárában, továbbá a fotótárban, ill. a szakkönyvtárban, amely szellemi *értékek kutathatóságát* biztosítja. Ezt a *tudásbázist* kell a múzeum alapforrásának tekinteni, ezt lehet szakmailag rendkívül jól hasznosítani.

A *szakkönyvtár* a mindennapi könyvtári nyilvántartási feladatai mellett kutatók kiszolgálását is végzi. Mivel a múzeumi könyvtár tudományos kutatóműhely, cél a muzeológusok, kutatók speciális (a közművelődési könyvtáraktól eltérő) szakmai igényeinek kielégítése valamennyi könyvtári szolgáltatás terén (azonnali tájékoztatás, szakirodalom biztosítása, fénymásolás, cserekiadványok beszerzése, könyvtárközi kölcsönzés, stb.).

A *hagyományos leltározás* mellett arra törekedtünk, hogy a saját intézményünkön belül egy *komplex, digitális gyűjteménykezelő rendszert* hozzunk létre. Ennek érdekében excel táblázatokban rögzítettük az összes gyűjteményt és a nem kevésbé fontos segédgyűjtemények (fotótár, adattár) teljes anyagát, és – a lehetőségek adta kereteken belül – egységesítettük az excel táblák rovatait. Így gyakorlatilag minden gyűjteményre alkalmas felületeken működik az adatbázis a Huntéka rendszerben.

2016-ra a múzeum teljes anyaga, összes gyűjteménye, fotótári és adattári anyaga tekintetében elkészült a *Huntéka digitális nyilvántartási rendszer*. Megkezdett és rövid távú fontos feladatunk az adatbázis rekordjainak mielőbbi ellenőrzése, fotókkal való feltöltése, hiszen ez egyaránt szolgálja a kutatók, érdeklődők és a gyűjtemények kezelését végző muzeológusok érdekeit. Ez által pontos adatokat kapunk a gyűjteményeinkről, áttekinthetőbbé válnak, gyorsabbá válik a nyilvántartás, rendszerbe foglalás, könnyebben történhet a műtárgyak visszakeresése, és minőségileg javul a kutathatóság. A végső cél pedig egyértelműen az átállás a hagyományos leltározásról a digitális nyilvántartásra néhány éven belül, illetve az online tartalmak elérhetővé tétele.

A gyűjteményi anyagok hozzáférését az intézmény *kutatási, fotófelhasználási és műtárgykölcsönzési szabályzataiban* rögzítettük.

Raktározás

A múzeum gyűjteményi anyagainak *raktárai* továbbra is három helyszínen, a múzeum központi épületének Széchenyi u. 7. szám alatti szárnyában, a 2000. évben megnyitott Fábry utcai restaurátor és raktárbázison valamint a Szabadság tér 1-3. sz. alatti bérelt raktárban találhatóak.

A raktározás jelenleg az alábbiak szerint történik:

Széchenyi u. 7.

Régészeti, néprajzi, képzőművészeti, történeti, természettudományi gyűjtemény, gyűjteményi adattárak és a fotótár

Fábry utcai restaurátor és raktárbázis

Régészeti, néprajzi és történeti gyűjteményrészek, valamint reményeink szerint ideiglenesen a könyvtári állományunk kb. 60 %-a

Bérelt raktár:

A Jankay–Kolozsváry–Tevan Gyűjtemény anyaga, valamint a képzőművészeti gyűjteményünk új szerzeményi anyaga.

A **raktári rend folyamatos megtartása**, állományvédelmi szempontból történő ellenőrzése továbbra is a legfontosabb feladatokhoz tartozik, munkatársaink (muzeológusok, gyűjteménykezelők, restaurátorok) kiemelt figyelmet fordítanak erre.

A **műtárgyak tárolása állagvédelmi és biztonsági szempontból megfelelő** a Széchenyi utca 7. szám alatti raktárakban, a befogadóképességük viszont évről évre egyre kisebb lesz. A Fábry utcai raktárbázis kiépítésével a szakmai gyűjtemények **zsúfoltsága** enyhült, azonban a folyamatos gyarapodásnak köszönhetően, teljesen nem oldódott meg. Az itt tárolt nagyméretű tárgyak raktári rendjét elsősorban az anyagok átcsoportosításának köszönhetően tudtuk megoldani. A bérelt raktárunknak nagy a befogadóképessége, itt főként a hőmérséklet szabályozására kell gondot fordítanunk a nyári időszakban.

A két múzeumépület 2017-18-ra tervezett összeépítése, valamint a 2018-19. évre tervezett új állandó kiállítás megvalósítása érinti az intézmény raktározási helyzetét is. **Elkerülhetetlen új raktár kialakítása**, ahová elhelyezhetők lesznek az átépítés során érintett anyagok: a természettudományi gyűjtemény egésze, illetőleg a jelenlegi állandó kiállításból kikerülő, minden gyűjteményt érintő műtárgyak. Pénzügyi források hiányában, ebben a kérdésben a múzeum a fenntartó Békéscsaba Megyei Jogú Város segítségére támaszkodhat.

Békéscsaba, 2017. január 30.

Ando György

múzeumigazgató

